

Nr 266.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels godkänna härvid fogade förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.,

dels för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg under år 1920 åt de i ovannämnda författningsförslag åsyftade änkor och barn å tilläggsstat för år 1920 under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa ett belopp av kronor 4,000,000,

dels ock förklara, att under år 1921 tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka under nämnda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt ovan omförmälda änkor och barn skola bestridas, desamma skola utgå av de medel, vilka för beredande av dyrtidstillägg under år 1921 kunna varda å riksstaten för sagda år särskilt avsatta.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Förslag

till

Kungörelse

med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Häriigenom förordnas som följer:

§ 1.

Dyrtidstillägget tillkommer sådana änkor och barn samt övriga anhöriga efter befattningshavare i statens tjänst, som äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel eller från någon av staten understödd anstalt för pensionering av dylika befattningshavares änkor och barn, från Lunds universitets änke- och pupillkassa, från vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn eller från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas med ledning av det grundtal, som fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med det kvartal, under vilket Kungl. Maj:ts beslut därom kungjorts, till det kvartal, under vilket Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Dyrtidstillägg till änka samt till änka med ett eller flera minderåriga barn utgår å pension eller understöd, som icke överstiger 80 kronor för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet.

Överstiger pensionen eller understödet 80 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 80 kronor för kvartal, på sätt nyss sagts samt för den överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar hälften av grundtalet.

Till änka med ett eller flera minderåriga barn ökas dyrtidstillägget för varje sådant barn med en tiondedel av summan av pensionen och därå utgående dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg till ett eller flera minderåriga barn utan pensionsberättigad moder eller till annan pensionär utgår efter enahanda grunder, som ovan stadgats rörande dyrtidstillägg till änka med eller utan barn, dock att motsvarande gräns för beräkningen därvid är 75 kronor för kvartal.

Till två eller flera minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder ökas dyrtidstillägget för varje syskon över ett med en tiondedel av summan av pensionen och därå utgående dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg må dock i sin helhet för varje utbetalningsperiod i förhållande till pensionens eller understödets belopp icke utgå efter högre procenttal, än som motsvarar för änka med ett barn grundtalet ökat med 10, för änka med två barn grundtalet ökat med 20, för änka med tre barn grundtalet ökat med 30 o. s. v. samt för två minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder grundtalet ökat med 10, för tre minderåriga syskon grundtalet ökat med 20 o. s. v.

§ 4.

För den, som från mera än ett håll åtnjuter pension eller understöd, som i § 1 omförmäles, lägges berörda förmånens sammanlagda belopp till grund för den i § 3 angivna beräkningen av dyrtidstillägget.

Åtnjuter pensionär, som i § 1 avses, dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger han såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, utgår dyrtidstillägg å pensionen allenast efter ett procenttal, som motsvarar hälften av grundtalet; därest emellertid beloppet av den avlöning eller den del av avlöningen, varå dyrtidstillägg tillgodoskommer honom såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss är nämnd, understiger 320 kronor för år, utgår dyrtidstillägg å pensionen efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed berörda avlöning eller del av avlöningen understiger 320 kronor för år. Vad sålunda stadgats

skall äga motsvarande tillämpning, därest pensionär åtnjuter dyrtidstillägg enligt gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

§ 5.

Dyrtidstillägg enligt här ovan för pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare vid flottans pensionskassa;

2:o) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare med familjepensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

3:o) pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

4:o) änkor och barn efter sådan befattningshavare vid statens järnvägar, som dödats under förrättande av arbete i statens järnvägars tjänst, och till vilka änkor och barn på denna grund utgår ersättning enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift;

5:o) änkor och barn efter befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest de genom statens försorg uppbära pension eller understöd i sådan egenskap; samt

6:o) till pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlik pensionsinrättning berättigade änkor och barn efter sådan befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken antingen avlidit eller med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o)—3:o) och 6:o), å pensionen, i fall, som angives i 4:o), å ersättningens belopp samt i det i 5:o) omförmälda fallet å pensionen eller understödet.

§ 6.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan vederbörande tillkommande dyrtidstillägg till fullö utbetalts, inträder stärbhuset i den avlidnes rätt.

Dyrtidstillägget utgår i sådant fall för samma tid, för vilken pensionen eller understödet får uppbäras.

§ 7.

Med minderårigt barn avses här sådant barn, som icke uppnått den ålder, då enligt de särskilda pensionskassornas reglementen eller eljest givna föreskrifter dess rätt till pension i allmänhet upphör.

§ 8.

Den, som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården, må icke komma i åtnjutande av ifrågavarande dyrtidstillägg.

§ 9.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 10.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension eller understöd enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1920.

*Utdrag av protokollet över finansärenden hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5
mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde efter gemensam beredning med cheferna för samtliga övriga departement följande:

Förut denna dag har jag för Kungl. Maj:t anmält frågan om fortsätta dyrtidsbidrag åt f. d. befattningshavare i statens tjänst. Nära förknippat med denna fråga är spörsmålet om dyrtidstillägg jämväl åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst och vissa med dem jämställda pensionärer; och anhåller jag nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om dylika tillägg för tiden efter den 30 juni 1920, då nu gällande bestämmelser i detta ämne upphöra att äga tillämpning.

Beträffande de åtgärder, som i förevarande avseende tidigare vidtagits, torde jag endast behöva erinra, hurusom jämväl dyrtidstilläggen till nu ifrågakvarande pensionärer föregående år omlades till det s. k.

glidande systemet. Den 19 juni 1919 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (nr 349) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och meddelades därvid följande bestämmelser att tillämpas för tiden till och med den 30 juni 1920:

§ 1.

Dyrtidstillägg tillkommer sådana änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, som äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel eller från någon av staten understödd anstalt för pensionering av dylika befattningshavares änkor och barn, från Lunds universitets änke- och pupillkassa, från vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn eller från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas med ledning av det grundtal, som fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med det kvartal, under vilket Kungl. Maj:ts beslut därom kungjorts, till det kvartal, under vilket Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Dyrtidstillägg till änka samt till änka med ett eller flera minderåriga barn utgår å pension eller understöd, som icke överstiger 80 kronor för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet.

Överstiger pensionen eller understödet 80 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 80 kronor för kvartal, på sätt nyss sagts samt för den del, som överstiger 80 kronor men icke 187 kronor 50 öre för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar en tredjedel av grundtalet. Å den del av pension eller understöd, som överstiger 187 kronor 50 öre för kvartal, utgår icke dyrtidstillägg.

Till änka med ett eller flera minderåriga barn ökas dyrtidstillägget för varje sådant barn med en tiondedel av summan av pensionen, till den del dyrtidstillägg å densamma beräknas, och därå utgående dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg till ett eller flera minderåriga barn utan pensionsberättigad moder eller till annan pensionär utgår efter enahanda grunder, som ovan stadgats rörande dyrtidstillägg till änka med eller utan barn, dock att motsvarande gränser för beräkningen därvid äro 75 kronor och 150 kronor för kvartal.

Till två eller flera minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder ökas dyrtidstillägget för varje syskon över ett med en tiondedel av summan av pensionen, till den del dyrtidstillägg å densamma beräknas, och därå utgående dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg må dock i sin helhet för varje utbetalningsperiod i förhållande till pensionens eller understödets belopp icke utgå efter högre procenttal, än som motsvarar för änka med ett barn grundtalet ökat med 10, för änka med två barn grundtalet ökat med 20, för änka med tre barn grundtalet ökat med 30 o. s. v. samt för två minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder grundtalet ökat med 10, för tre minderåriga syskon grundtalet ökat med 20 o. s. v.

§ 4.

För den, som från mera än ett håll åtnjuter pension eller understöd, som i § 1 omförmäles, lägges berörda förmånens sammanlagda belopp till grund för den i § 3 angivna beräkningen av dyrtidstillägget.

Åtnjuter pensionär, som i § 1 avses, dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst, utgår dyrtidstillägg å pensionen allenast efter ett procenttal, som motsvarar en tredjedel av grundtalet; därest emellertid avlöningen såsom befattningshavare understiger 320 kronor för år, utgår dyrtidstillägg å pensionen efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed avlöningen understiger 320 kronor för år. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, därest pensionär åtnjuter dyrtidstillägg såsom f. d. befattningshavare i statens tjänst.

Dyrtidstillägg enligt kungörelsen med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer och denna kungörelse må sammanlagt ej överstiga det belopp, vartill dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare högst får uppgå.

§ 5.

Dyrtidstillägg enligt här ovan för pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare vid flottans pensionskassa eller folkskollärarnas pensionsinrättning;

2:o) pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa;

3:o) pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

4:o) änkor och barn efter sådan befattningshavare vid statens järnvägar, som dödats under förrättande av arbete i statens järnvägars tjänst, och till vilka änkor och barn på denna grund utgår ersättning enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift;

5:o) änkor och barn efter befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest de genom statens försorg uppbära pension eller understöd i sådan egenskap; samt

6:o) till pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning berättigade änkor och barn efter sådan befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken antingen avlidit eller med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o)—3:o) och 6:o), å pensionen, i fall, som angives i 4:o), å ersättningens belopp samt i det i 5:o) omförmälda fallet å pensionen eller understödet.

§ 6.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan vederbörande tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, inträder stärbhuset i den avlidnes rätt.

Dyrtidstillägget utgår i sådant fall för samma tid, för vilken pensionen eller understödet får uppbäras.

§ 7.

Med minderårigt barn avses här sådant barn, som icke uppnått den ålder, då enligt de särskilda pensionskassornas reglementen eller eljest givna föreskrifter dess rätt till pension i allmänhet upphör.

§ 8.

Den, som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården, må icke komma i åtnjutande av ifrågavarande dyrtidstillägg.

§ 9.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:ts nödiga tabeller.

§ 10.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension eller understöd enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Då jag nu går att föreslå de bestämmelser rörande dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., som enligt mitt förmenande böra gälla för tiden efter den 30 juni 1920, ber jag att först få med några ord omnämna en skrivelse från direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa, vari framhållits det oegentliga i att pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa, därest deras pensionsrätt inträtt efter ingången av år 1918, icke kommit i åtnjutande av dyrtidstillägg för sagda år. Över denna framställning har statskontoret avgivit infordrat utlåtande och därvid anfört följande:

Statskontoret.

»Såsom framgår av nådiga kungörelserna den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst och den 3 december 1918 angående extra krigstidstillägg för senare halvåret 1918 åt nämnda pensionärer, hava dessa förmåner för år 1918 endast tillkommit sådana änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, som *vid ingången av år 1918* ägt åtnjuta pension. Det i förevarande underdåniga skrivelse för prästerskapets änke- och pupillkassas pensionärer överklagade förhållande att den, som tillträtt pension först efter ingången av år 1918, icke erhållit något som helst krigstidstillägg för nämnda år, är alltså en allmän företeelse, som gällt beträffande allt av staten för år 1918 anslaget krigstidsunderstöd åt pensionsberättigade änkor och barn. I själva verket är detta förhållande en direkt följd av det sätt, varpå understöden av ifrågavarande slag för sagda år utformades, nämligen såsom ett belopp för hela året respektive senare halvåret. På grund härav och med erinran att icke heller för andra pensionärer medgivits att under år 1919 få ersättning för dyrtidsunderstöd, som icke utgått i fall där pensionen tillträtts först efter ingången av år 1918, samt att det synes uteslutet att riksdagen år 1920 skulle vara benägen att anslå medel till krigstidstillägg för år 1918, får statskontoret hemställa, att förevarande underdåniga skrivelse icke må till någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.»

*Departements-
chefen.*

I fråga om behovet av fortsatta dyrtidsbidrag även åt änkorna och barnen efter avlidna statstjänare och de med dem jämställda pensionärerna torde jag kunna inskränka mig till att hänvisa till vad jag den 30 nästlidna januari och förut i dag till statsrådsprotokollet över finansärenden i dylikt hänseende anfört vid anmälan av frågorna om fortsatta sådana bidrag åt befattningshavare och f. d. befattningshavare

i statens tjänst. I likhet med vad jag för dessa sistnämnda såsom regel föreslagit vill jag beträffande änkor och barnen förorda, att maximigränsen för den pension, varå dyrtidstillägg utgår, alldeles borttages ävensom att dyrtidstillägget å pensionsbelopp, överskjutande 80 kronor i kvartalet, bestämmas att utgå efter ett procenttal, som motsvarar hälften av grundtalet i stället för, såsom nu är fallet, en tredjedel. De härav föranledda ändringarna i gällande bestämmelser rörande dyrtidstillägg åt nu ifrågavarande pensionärer torde icke tarva någon närmare motivering, liksom någon förklaring av vissa i samband med frågan om dyrtidstillägg åt lärare vid kommunala och åtskilliga andra läroanstalter föreslagna ändringar i § 4 av nyssnämnda bestämmelser icke heller torde påkallas.

I § 1 har jag ansett sådan bestämmelse böra intagas, att jämväl andra anhöriga än änkor och barn efter befattningshavare kunna komma i åtnjutande av dyrtidstillägg å pension, som de må äga uppbära. Detta torde förnämligast hava betydelse, där i särskilda fall pension utgår från allmänna indragningsstaten till exempelvis föräldrar eller andra anhöriga efter i statens tjänst avlidna befattningshavare.

Vad beträffar det spörsmål, som förts på tal av direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa, får jag på de av statskontoret anförda skäl hemställa, att direktionens skrivelse i ämnet icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Kostnaderna för dyrtidstillägg åt nu ifrågavarande grupper av pensionärer och understödstagare hava för år 1919 beräknats till 4,750,000 kronor men i verkligheten uppgått till allenast 3,758,972 kronor 65 öre. Med de av mig föreslagna höjningarna torde motsvarande kostnader för innevarande år, vilka i propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1920 beräknats till 5,000,000 kronor, kunna begränsas till i runt tal 4,000,000 kronor. Detta skulle alltså utgöra beloppet av det anslag, som, gemensamt för alla här ifrågavarande kategorier av pensionärer och understödstagare, bör hos riksdagen äskas för bestridande av dyrtidstilläggen under år 1920.

För år 1921 torde i avseende å kostnaderna för dyrtidstillägg åt nu behandlade persongrupper lämpligen böra förfaras på enahanda sätt, som av mig föreslagits beträffande motsvarande kostnader för befattningshavare vid statens icke affärsdrivande verk ävensom för f. d. befattningshavare i statens tjänst. Föreskrift synes mig alltså böra meddelas om, att tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande sättet för kostnadernas bestridande, desamma skola utgå av de medel, vilka för beredande av dyrtidstillägg under år 1921 kunna varda å riksstaten särskilt avsatta.

Departementschefen, statsrådet Thorsson, föredrog härafter ett i enlighet med vad av honom förordats upprättat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att

dels godkänna förberörda förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.,

dels för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg under år 1920 åt de i ovannämnda författningsförslag åsyftade änkor och barn å tilläggsstat för år 1920 under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa ett belopp av kronor 4,000,000,

dels ock förklara, att under år 1921 tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka under nämnda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt ovan omförmälda änkor och barn skola bestridas, desamma skola utgå av de medel, vilka för beredande av dyrtidstillägg under år 1921 kunna varda å riksstaten för sagda år särskilt avsatta.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet till riksdagen avlåtas av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Elis Lindahl.